

รูปถ่าย ๕๐

เรื่องตระกูลวงษ์พระยาอภัยนัทรวิภาตย์ (ติศ)

กรมหลวงดำรงราชานุภาพทรงเรียบเรียง

เมื่อ ร.ศ. ๑๒๙

พ ๒๐๕
๔.๒

เรื่องตระกูลวงษ์พระยาอภัยนัทริกามาศย์ (ติศ)

กรมหลวงตำรวราชานภาพทรงเรียบเรียง

เมื่อ ร.ศ. ๑๒๙

พ.พ.๑๑

เลขหมู่ W 406
D. 2

เลขทะเบียน

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111008650549

เรื่องตระกูลวงศ์พระยาอภัยนัทริกามาศย์ (ทิศ)
กรมหลวงดำรงราชานุภาพทรงเรียบเรียง
เมื่อ ร.ศ. ๑๒๙

เมื่อวัน โกลืนทร ศก ๑๑๒ เริ่มงานพระราชพิธี
รัชฎาภิเศกที่พระราชวังบางปอิน ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้า ฯ เลือกสรรนามผู้ที่ได้ มีคุณความดีมา
ในอดีตกาล แลให้ทำโคมจากคุณของผู้นั้น ๆ
เป็นเครื่องแต่งในงานนั้น นามพระยาอภัยนัทริกา
มาศย์ได้ มีอยู่ในจำพวกผู้ที่ทรงยกย่องด้วย คำจาก
โคมทำเป็นเกียรติยศพระยาอภัยนัทริกามาศย์ ดังนี้ว่า

พระยาข้าเก่าเบื่อง	บัวบาท
สมเด็จพระกุฎราช	ร่วมเกล้า
อภัยนัทริกามาศย์	ทิศชื่อ เต็มแฮ
พระ โปรดประมวณเข้า	พวกผู้ภักดี

ตระกูลวงศ์ของพระยาอภัยนัทรวิกรม (ติศ)
 นั้น ข้างฝ่ายบิดาสืบมาแต่พระยาจันทราทิศย์ ซึ่ง
 บุญเรือง พระยาจันทราทิศย์นี้เป็นชาวเมืองสุวรรณ
 โลก ครั้นแผ่นดินเจ้ากรุงธนบุรีได้เป็นหลวงวังกรม
 การเมืองพิศณุโลก ได้รับราชการทัพศึกมีความชอบ
 มาในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อ
 เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ในคำประกาศตั้งข้าราชการ
 การผู้มีความชอบ จึงมีชื่อหลวงวังโปรดให้เป็น
 พระจันทราทิศย์ ภายหลังได้เลื่อนขึ้นเป็นพระยา
 จันทราทิศย์ ปราบภูมิลำเนาในมณฑลยะลา
 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อปีมะเส็ง จุลศักราช
 ๑๑๗๑. แฉ่งอยู่ในหนังสือพระราชวิจารณ์ฉบับที่ ๑
 หน้า ๓๘๐

พระยาจันทราทิศย์ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมบ้านเจ้าพระ
 ยารัชม (เสือ) ที่เป็นตลาดยอชดเดียนนี้ มีบุตร
 ๕ คน คือ
 ที่ ๑ ชายชื่อบุญจันทร์ เป็นบิดาจากวางช้างของกรม
 หลวงสมรรถน

ที่ ๒ หญิงชื่อตัวง เป็นมารดาพระวิเศษภักดี (ภฏ)

ในกรมเมืองฝ่ายพระราชวังบวร ฯ ในรัชกาล

ที่ ๔ พระวิเศษภักดี เป็นบิดาพระยา

ประจักษ์วรวิไลย (บัว) กรมเมืองฝ่ายพระราช

วังบวร ฯ ในรัชกาลที่ ๕ แลพี่น้องอีกหลายคน

ที่ ๓ ชายชื่อเลี้ยง ในรัชกาลที่ ๓ ได้เป็นที่จมน

อินทรประพาศ ในกรมวังฝ่ายพระราชวังบวร ฯ

คือ บิดาพระยาอภัยไนทรวิมาตย์ (ติศ)

ที่ ๔ หญิงชื่อบาง เป็นมารดาวิท ๗ เป็นมารดา

นมคลัง

ที่ ๕ ชายชื่อกลิ่น เป็นบิดาเชียด ๗ เป็นมารดา

นายคล้าย นายเนตร เสน่ห์สัญญาวิปลาศ

ทั้งชุด

จมนอินทรประพาศ (เลี้ยง) นั้น ในรัชกาล

ที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ ไม่ปรากฏว่าได้ทำราชการตำแหน่ง

ใด คงจะได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ความปรากฏ

แต่ว่าเป็นผู้ฝากฝ่ายในกรมพระราชวังบวรมหาศักดิพล

เสพมาแต่ยังเป็นกรม จมนอินทรประพาศ (เลี้ยง)

มีภรรยาชื่อขำ ซึ่งภายหลังได้เป็นท้าวมังดี ท้าว
 มังดี (ขำ) นี้เป็นบุตรของนางจำปา ชาวเวียงจันทร์
 เป็นญาติกับเจ้าจอมมารดาเจ้าฟ้าคุณทศ แลเจ้าจอม
 มารดาถูกจับของพระองค์เจ้าแม่ในเขื่อน เพราะ
 เหตุการณ์สมเด็จพระบารามปรบั้นซ์ จึงทรงอดหนุน
 ในพวกเชื้อวงศ์นางจำปาให้ ได้เป็นที่ท้าวมังดีถึง ๓
 คน แลเป็นท้าวอินทรีกัณยาคน ๑ เจ้าจอมมารดา
 ถูกจับนี้ แลพระองค์เจ้าแม่ในเขื่อนก็ได้อุปการะแก่
 บุตรพระยาอภัยนัทรวิกรมายัตย์ คือ เจ้าจอมมารดาข่ม
 แลเจ้าจอมมารดาทันทน์ ตลอดจนพระเจ้าลูกเธอของ
 เจ้าจอมมารดาทั้ง ๒ คน

นางจำปามีบุตรหญิง ๒ คน ชื่อขำ ที่เป็น
 มารดาพระยาอภัยนัทรวิกรมายัตย์ แลได้เป็นท้าวมังดี
 ในรัชกาลที่ ๔ นั้นคน ๑ ชื่อแสงได้เป็นท้าวมังดี
 ต่อท้าวมังดี (ขำ) แลอยู่มาจนรัชกาลที่ ๕ คน ๑
 ท้าวมังดี (แสง) ได้นายนาทชาวเมืองนครไชยศรี
 เป็นสามี มีบุตร ๔ คน คือ

ที่ ๑ หญิงชื่อสาดี ถวายตัวอยู่ในพระราชวังบวร ฯ
 รัชกาลที่ ๓ เมื่อกรมพระราชวังสรวรรค
 แล้ว ออกมาเป็นหม่อมพระองค์เจ้าสว่างใน
 กรมพระราชวังบวรรัชกาลที่ ๓ มีบุตรชายชื่อ
 หม่อมเจ้าหนู ๆ มีบุตรหญิง ชื่อหม่อมราชวงศ์
 สวัสดิ์ ทำราชการในพระบรมมหาราชวัง
 รัชกาลที่ ๕

ที่ ๒ ชายชื่อท้าว เป็นจางวางในกรมหลวงสมรรัตน
 ที่ ๓ หญิงชื่อเพื่อน ได้เป็นท้าวอินทร์กัลยา ใน
 รัชกาลที่ ๕ ได้นายทิศเจ้ากรมในกรมหมื่น
 ราชศักดิ์เป็นสามี มีบุตรหญิงชื่อโย ได้หม่อม
 เทวธิดา (แดง) หลานกรมหมื่นกระษัตริย์ศรี
 เป็นสามี มีบุตรหญิง ๓ คน คือ หม่อมหลวง
 ใหญ่ หม่อมหลวงประดู่ หม่อมหลวงหยุน
 ที่ ๔ ชายชื่อโท ถวายตัวเป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิม
 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 จมื่นอินทร์ประพาศ (เลี้ยง) มีบุตรกับท้าวมังดี
 (ข้า) ๒ คน คือ

๑ ชายชื่อติศ (คือพระยาอภัยนันทริกามาตย์) เกิด
เมื่อวันที่ ๗^๕ ๑๒ ค่ำ ปีมะเส็งจุลศักราช ๑๑๖๘
ในรัชกาลที่ ๑

๒ หญิงชื่อพลับ ถวายตัวอยู่ในกรมพระราชวัง
บรมมหาศักดิพลเสพแต่ยังเป็นกรม แล้วทูลลา
ออกมามีสามีชื่อนายรอง มีบุตรชื่อนายรุ่ง ทั้ง
บุตรและสามีตายก่อนท่านพลับ ๆ ได้เป็นธรรมา
เถียงพระองค์เจ้าไชยสงคราม

พระยาจันทราทิศมีอายุอยู่มาจนในรัชกาลที่ ๒
ได้นำนายติศหลานถวายตัว เป็นมหาดเล็กในพระ
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองานพระราช
พิธีลงทรงในจุลศักราช ๑๑๗๔ แต่นายติศอายุ
ได้ ๖ ขวบ ถวายตัวแล้วนายติศเข้าไปอยู่ในพระ
บรมมหาราชวัง หม่อมเจ้าภิรมเสนในกรมหลวงพิทักษ์
มนตรีเป็นผู้เลี้ยง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จไปประทับแรมที่เมืองกาญจนบุรี ใน
จุลศักราช ๑๑๗๗ นายติศก็ได้ตามเสด็จไปด้วย
ครั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกวัง

ก็ตามเสด็จไปเป็นมหาดเล็กอยู่ที่พระราชวังเดิม จน
ทรงผนวชพระ ไพรทให้นายทิศอยู่ปฏิบัติกรมหมื่น
มเหศวรเลกรมหมื่นวิศุณนารถที่พระราชวังเดิม เมื่อ
อายุนายทิศครบอุปสมบท ก็ทรงจัดการให้บวชที่วัด
มหาธาตุในสำนักสมเด็จพระสังฆราช (ต่อณ) แล้ว
ตามเสด็จไปจำพรรษาอยู่ ณ วัดสมอราย จนลาสิกขาบท
กลับมาปฏิบัติกรมหมื่นมเหศวร กรมหมื่นวิศุณนารถ
จนพระเจ้าลูกเธอ ๒ พระองค์นั้น เสด็จเข้าไปอยู่ใน
พระบรมมหาราชวัง นายทิศจึงได้ไปรับราชการ
ประจำพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่
หัวตลอดมาจนเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ

การที่พระยาอภัยนันทริกาภิมายได้ปฏิบัติกรมหมื่น
มเหศวร เลกรมหมื่นวิศุณนารถแต่ยังทรงพระ
เยาว์นั้น เมื่อมาถึงรัชกาลที่ ๔ ต่างกรมทั้ง ๒ พระ
องค์นั้น ได้ประทานเงินแลผ้าปีแก่พระยาอภัยนันทริกา
คุณประการมาทุก ๆ ปีจนถึงพระชนม์ทั้ง ๒ พระองค์
ถึงในรัชกาลที่ ๓ เมื่อกรมหมื่นศักดิ์พลเทพได้
อุปราชภิเศกเป็นกรมพระราชวังบวร นายเลียงไป

ทำราชการวังหน้า ไต่เป็นที่จมนั้นอินทร์ประพาศใน
 กรมวัง เพราะเหตุที่ไต่ฝากฝ่ายอยู่ในกรมพระราชวัง
 พระองค์นั้นมาแต่เดิม จมนั้นอินทร์ประพาศ (เลี้ยง)
 จะมาพานายติศบุตร ไปถวายตัว ทำราชการวังหน้า
 นายติศไม่ยอมไป ว่าจะขออยู่เป็นข้าแต่ในพระบาท
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียว ไม่ยอม
 เป็นข้าสองเจ้า ขอที่นายติศไม่เห็นแก่ยศศักดิ์ ด้วย
 ความกตัญญูต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง
 ยกย่องตลอดมา ว่าพระยาอรรณพวิกรมมัทย์ (ติศ)
 นี้ เป็นข้าหลวงเดิมผู้หนึ่ง ซึ่งได้ทรงเห็นใจต่อความ
 ซื่อตรงมาแล้ว จึงเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยมาก

เมื่อนายติศยังเป็นมหาดเล็ก แลเวลาเมื่อจมนั้น
 อินทร์ประพาศผู้บิดายังมีชีวิตอยู่ ไต่ขอคล้ายบุตร
 ให้ด้วยบุญศรีให้เป็นภรรยานายติศ อยู่ด้วยกันที่บ้าน
 จมนั้นอินทร์ประพาศ (เลี้ยง) วิวัดชนะสงคราม

ตระกูลของท่านคล้ายนั้น ฝ่ายบิดาสืบมาแต่
 เจ้าฟ้าจำเริญเป็นจันนอก เข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่ใน

เมืองไทยแต่ครั้งกรุงธนบุรี ตังบ้านอยู่ในหมู่บ้านจั่น
ที่พระบรมมหาราชวังเดิวนั้น เจ็ดชั่วจำจายร่วมแซ่แล

เปนสหายกับบิดาเจ้าพระยานิกรบดินทร์ แลบิดา
พระยาราชานุชิต (จ๋อง) ได้ตั้งทำมาหากินมาด้วย
กันมาจนรัชกาลที่ ๑ เมื่อสร้างพระนครทางฝั่งตะวันออก
ออก เจ็ดชั่วจำจายกับบิดาเจ้าพระยานิกรบดินทร์จึง
ย้ายไปตั้งบ้านเรือนอยู่ติดต่อกันในที่ซึ่งที่ ซึ่งเปนวัด
กัลยาณมิตรเดิวนั้น

เจ็ดชั่วจำจายได้ภรรยาชื่อบุญมีเป็นมอญ มีบุตร
ด้วยกัน ๓ คน คือ

ที่ ๑ หญิงชื่อฟัก ถวายตัวท้าวราชการในรัชกาลที่ ๑
ที่ ๒ ชายชื่อบุญศรี ไว้เบี่ยงทำการค้าขาย เรียกว่า
เจ็ดวันบุญศรี คือบิดาท่านคล้าย

ที่ ๓ หญิงชื่อบวบ ถวายตัวท้าวราชการในรัชกาล
ที่ ๑ อยู่ในวังมาจนชราจึงออกมาอยู่ที่บ้าน
พระยาอภัยนัทริกามาตย์ที่นำว่าตัวราชบุรณะ มา
ถึงแก่กรรมในรัชกาลที่ ๔

เจ้าตัวบุญศรีไกรรยาชื่อชีวิต บิดาชื่อจันเขียว
เป็นจันนอก มารดาชื่อเอก เจ้าตัวบุญศรีมีบุตรกับ
ชีวิต ๒ คน คือ

๑ ชายชื่อจัน ตายแต่ยังเด็ก

๒ หญิงชื่อคล้าย เกิดวัน ๕ ๔ ๔ ค่ำ ปีมอก
จุลศักราช ๑๑๗๔ ในรัชกาลที่ ๒ ท่าน
ผู้หญิงของเจ้าพระยานิกรบดินทร์ได้ขอไปเลี้ยงไว้
แต่เล็ก อยู่กับท่านจนแต่งงานเป็นภรรยาพระยา
อภัยนัทริกามาตย์ ท่านคล้ายถึงแก่กรรมเมื่อ
ปีชวด จุลศักราช ๑๒๓๘ รัชกาลที่ ๕

เจ้าตัวบุญศรีตาย ชีวิตไปไต่ขุนแสนพลรักษ์
กรมพระสุรัสวดีฝ่ายพระราชวังบวรเป็นสามี มีบุตร
ชายคน ๑ ชื่อผิง เป็นบิดาหม่อมมวณในกรมหลวง
ดำรงราชานุภาพ แด่เป็นตาหม่อมเจ้าหญิงจงจิตร
ถนอม หม่อมเจ้าหญิงพร้อมเพราพรรณนี้ หม่อมเจ้า
หญิงสรรพสมบุรณ์

พระยาอภัยนัทริกามาตย์ (ดิศ) มีบุตรกับท่าน
คล้าย ๔ คน คือ

- ๑ หญิงชื่อเตียง เกิดวัน ๓ ๖ ๓ ค่ำปีเถาะ จุลศักราช ๑๑๙๓ เป็นเจ้าจอมมารดาพระสนมเอกในรัชกาลที่ ๔
- ๒ ชายชื่อโถ เกิดเมื่อปีมะเมีย จุลศักราช ๑๑๙๖ ตายแต่ยังเด็ก
- ๓ หญิงชื่อหุ่ณ เกิดเมื่อปีระกา จุลศักราช ๑๑๙๙ ตายแต่ยังเด็ก
- ๔ หญิงชื่อช้อย เกิดปีชวด จุลศักราช ๑๒๐๒ ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๔ ตายแล้ว
- ๕ หญิงชื่อข่ม เกิดวัน ๖ ๖ ๖ ค่ำ ปีมะโรง จุลศักราช ๑๒๐๖ เป็นเจ้าจอมมารดาพระสนมเอกในรัชกาลที่ ๔
- ๖ หญิงชื่อวัน เกิดวัน ๓ ๖ ๗ ค่ำ ปีมะแม นพศก จุลศักราช ๑๒๐๙ ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๔ สิ้นรัชกาลนั้นออกมาได้พระยากลาโหมราชเสนา (ฉั่ว) เป็นสามี

- ๗ หญิงชื่อนมลิ เกิดปีจอโทศก จุลศักราช ๑๒๑๒
ตายแต่ยังเด็ก บุตรทั้ง ๗ คนนี้ เกิดในรัชกาล
ที่ ๓ อีก ๒ คนต่อไปเกิดในรัชกาลที่ ๔
- ๘ ชายชื่อชื่น เกิดปีชวด จุลศักราช ๑๒๑๒
ตายแต่ยังเด็ก
- ๙ หญิงชื่อทรัพย์ เกิดปีชวด จุลศักราช ๑๒๑๔
ถวายตัวทำราชการเปนมหาดเล็กรัชกาลที่ ๔ ขึ้น
รัชกาลนั้นแล้ว ออกมาได้นายจันจินตารักษ์
เปนสามี มีบุตรหลายคน บุตรชายทำราชการ
ทั้ง ๒ คน คือ นายกุดเป็นที่พระยานิกร
กิติการ ผู้ว่าราชการเมืองแพร่ ๑ นายก้อ
ได้เป็นหลวงอาจรรวงศ์ นายพันตรีทหารบก ๑
ถึงปีกุนทรศก จุลศักราช ๑๒๑๓ พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราช
สมบัติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นายติศ
มหาดเล็กข้าหลวงเดิมเป็นนายเสถียรรักษา ปลัดวัง
ซ้าย เมื่อวัน ๖ ๖ ๖ ค่ำปีกุนทรศก ได้เลื่อน
ขึ้นเป็นจมนางรักษาของซ้าย เมื่อวัน ๖ ๖ ๑๒ ค่ำ

ในปีกษัตริย์ศกนั้น ถึงปีชาตจัตวาศก. ได้เลื่อนขึ้นเป็น
พระยานำเรอภักดี ได้รับพระราชทานพานทองมาใน
ปลายแผ่นดินได้ว่าทหารรักษาพระองค์ด้วย จะโปรด
ให้เป็นพี่พระยาสิทธิราชแต่ไซไซย เจ้าจอมมารคำเที่ยง
กราบทูลขอให้คงอยู่ในกรมวัง จึงอยู่ในตำแหน่ง
พระยานำเรอภักดีมาจนตลอดรัชกาลที่ ๔

ในรัชกาลที่ ๔ พระยาอภัยนันทริกามาตย์ไป
มีบ้านอยู่ที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาบูรณะก่อน แล้วย้าย
มาอยู่ที่ริมถนนเจริญกรุง ซึ่งเป็นวังกรมหลวงดำรง
ราชานุภาพเดิมนั้น

พระยาอภัยนันทริกามาตย์ มามีภรรยาในรัชกาล
ที่ ๔ หลายคน จะจดนามไว้แต่ภรรยาที่มีบุตรเกิด
กับพระยาอภัยนันทริกามาตย์ คือ

- ๑ ขวัญยายอิม เป็นมารดาเจ้าจอมมารดาทับทิม ฯ
เกิดณวัน ๕ ๖ ๓ ค่ำ ปีมะเส็งนพศก จุล
ศักราช ๑๒๑๙ เป็นเจ้าจอมมารดาพระสนม
เอกในรัชกาลที่ ๕

๒ ขวัญยายบาง เปนมารดาเจ้าจอมมารตาแสด ๆ
 เกิดณวัน ๕ ๖ ๒ ค่ำ ปีมโรงสัมฤทธิ์ศก
 จุลศักราช ๑๒๓๐ เปนเจ้าจอมมารตา
 พระสนมเอกในรัชกาลที่ ๕

๓ จีบ มีบุตรกับพระยาอภัยนัทริกามาตย์ ๘ คน คือ
 (๑) หญิงชื่อนมบุญ เกิดปีเถาะ จุลศักราช
 ๑๒๑๗ ตายแต่เด็ก

(๒) หญิงชื่อเจิม เกิดปีมะเส็ง จุลศักราช
 ๑๒๑๙ ถวายตัวเปนมหาดเล็กรัชกาลที่ ๔ ถึง
 รัชกาลที่ ๕ ออกจากราชการ มีสามี มีบุตรหลายคน

(๓) ชายชื่อจว (จันทร์ก็เรียก) เกิดปีมะเมีย
 จุลศักราช ๑๒๒๐ ถวายตัวเปนมหาดเล็กข้าหลวง
 เต็ม ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(๔) ชายชื่อสวัสดิ์ เกิดปีมะแม จุลศักราช
 ๑๒๒๑ ถวายตัวเปนมหาดเล็กในรัชกาลที่ ๕
 ตายแล้ว

(๕) ชายชื่อศิริ เกิดปีกุน จุลศักราช
 ๑๒๒๕ ตายแล้ว

(๖) หญิงชื่อระเบียน เกิดปีชวด จุลศักราช ๑๒๒๘ ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๕ อยู่ในพระราชวัง

(๗) ชายชื่ออัมพัน เกิดปีมะเส็ง จุลศักราช ๑๒๓๑ รับราชการทหารบก ได้เป็นนายพันตรี หลวงศิลปสารสุวรรณ ตาย ร.ศ. ๑๒๓

(๘) หญิงชื่อสอาด เกิดปีวอก จุลศักราช ๑๒๓๔ เป็นหม่อมๆ เจ้าพร้อมในกรมหลวงวงษา มีหม่อมราชวงศ์หลายคน ตาย ร.ศ. ๑๑๙

๔ แก้วมีบุตรกับพระยาอภัยนันทริกา มাতย์ ๒ คน คือ

(๑) ชายชื่อเจียม เกิดปีมะโรง จุลศักราช ๑๒๑๘ ถวายตัวเป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ตายแล้ว

(๒) หญิงชื่อปลั่ง เกิดปีมะแม จุลศักราช ๑๒๒๑ เป็นมารดาเชื้อ ๆ เป็นหม่อมกรรมหมื่นอนุพงษ์ มีหม่อมเจ้า

๕ เตียง (น้องแก้ว) มีบุตรกับพระยาอภัยนันทริกา มাতย์ ๒ คน

(๑) ชายชื่อเสงี่ยม เกิดปีมะโรง จุลศักราช ๑๒๑๘ ได้เป็นหลวงพินิจนราธิกรณณ์ เสนมียนตรา มณฑลนครศรีธรรมราช แลรับตราตียบจุลจอมเกล้า

(๒) ชายชื่อเล็ก ตายแต่เด็ก

๖ พุดจิบ มีบุตรกับพระยาอภัยนัทริกามาตย์คน ๑ เป็นหญิงชื่อจัน เกิดปีจอ จุลศักราช ๑๒๒๔ ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๕ แล้วยก

๗ ยิ้ม (เป็นขรรษา) เสด็จพระองค์เจ้าอภัยนัทริกามาตย์คน ๑ ชายชื่อแย้ม เกิดปีมะโรง อัฐศก จุลศักราช ๑๒๑๘ ได้เป็นนายรองสนองราชบรรหาร ตายแล้ว

๘ หม่อมราชวงศ์ทาด มีบุตรกับพระยาอภัยนัทริกามาตย์คน ๑ หญิงชื่อจัน เกิดปีมะเมีย จุลศักราช ๑๒๓๒ ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๕ ตายแล้ว

ถึงรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เลื่อนพระยานำเรอภักดี เป็นพระยาอภัยนัทริกามาตย์

จางวางกรมสนมพลเรือน แลเมื่อทรงประดิษฐาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า พระราชทาน
ตราชั้นที่ ๒ ทุติยจุลจอมเกล้าแก่พระยาอภัยนัทรวิภา
มาตย์ แลพระราชทานหีบหมากตราจุลจอมเกล้า
แก่ท่านคล้ายด้วย

พระยาอภัยนัทรวิภามาตย์ บัวยเป็นโรคอุจจาระ
ธาตุพิการ ถึงอนิจกรรมเมื่อณวัน ๖ ๙ ๗ ค่ำ ปีกุน
จุลศักราช ๑๒๓๗ อายุได้ ๗๐ ปี

พระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นหลาน
พระยาอภัยนัทรวิภามาตย์

เจ้าจอมมารดาเที่ยง มีพระเจ้าลูกเธอที่ได้มี
พระนาม ๙ พระองค์ คือ

๑ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงโสธรวาที ศรี
รัตนราชธิดา ประสูติณวัน ๖ ๙ ๓ ค่ำ ปีมะ
จุลศักราช ๑๒๑๔ รัชกาลที่ ๕
ได้เป็นกรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ

๒ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายเสวตรวรลาภ
ประสูติณวัน ๖ ๙ ๖ ค่ำ ปีมดุมเบญจศก

จุลศักราช ๑๒๑๕ ขึ้นพระชนม์แต่ยังทรง
พระเยาว์

๓ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าศรีนาคสวัสดิ์
ประสูติในวัน ๗ ๖ ๘ ค่ำ ปีมะเส็งปีชง จุล
ศักราช ๑๒๑๗

๔ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายกรมลาคน์เลอ
สรว ประสูติในวัน ๒ ๖ ๑๒ ค่ำ ปีมะโรง
อัฐศก จุลศักราช ๑๒๑๘ ในรัชกาลที่ ๕
ได้เป็นกรมหมื่นราชศักดิ์สโมสร

๕ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงกนกวรรณเลขา
ประสูติในวัน ๒ ๖ ๒ ค่ำ ปีมะเส็งนพศก
จุลศักราช ๑๒๑๙

๖ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต ประ
สูติในวัน ๓ ๖ ๙ ค่ำ ปีระกาตรีศก จุล
ศักราช ๑๒๒๓ ในรัชกาลที่ ๕ ได้เป็น
กรมหมื่นพงษาดิศรมหิป

๗ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงแซ่ไขตวง

ประสูติรณวัน ๒ ๓ ๒ ค่ำ ปีกุนเบญจศก
จุลศักราช ๑๒๒๕

๘ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายจรัญญูฤทธิเดช
ประสูติรณวัน ๓ ๑๕ ๖ ค่ำ ปีมะเส็งปีชง จุล
ศักราช ๑๒๒๗ ขึ้นพระชนม์แต่ยังทรง
พระเยาว์

๙ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงพวงสร้อยสอาง
ประสูติรณวัน ๓ ๑๐ ค่ำ ปีชวดอัฐศก จุล
ศักราช ๑๒๒๘

เจ้าจอมมารดาหม่อม พระเจ้าลูกเธอพระองค์ ๑ คือ
พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าดิศวรรกุมาร ประสูติ
รณวัน ๗ ๑๗ ค่ำ ปีมะแมศก จุลศักราช ๑๒๒๔
รัชกาลที่ ๕ ให้นำไปกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ แล้ว
เลื่อนเป็นกรมหลวง

พระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๕ ที่เปนนหลานพระยา
อภัยนริศรวิกรมมุนี

เจ้าจอมมารดาหม่อม มีพระเจ้าลูกเธอ ๓
พระองค์

- ๑ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดช
ประสูติรณวัน ๓ ๖ ๓๒ ค่ำ ปีมะแมชวศก จุล
ศักราช ๑๒๓๘ ใต้เป็นกรมหมื่นนครไชยศรี
สุรเดช
- ๒ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าหญิงประเวศวรสมัย
ประสูติรณวัน ๓ ๖ ๓ ค่ำ ปีมะแมชวศก จุล
ศักราช ๑๒๔๑
- ๓ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายวุฒิไชยเฉลิม
ลาภ ประสูติรณวัน ๔ ๖ ๓ ค่ำ ปีมะแม
เบญจศก จุลศักราช ๑๒๔๕ ใต้พระราชนาน
หม่อมเจ้าหญิงพร้อมเพราพรรณ ในกรมหลวง
ดำรงราชานุภาพ เป็นชายา
เจ้าจอมมารดาแล มีพระเจ้าลูกยาเธอ ๓ พระองค์
- ๑ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายเชษฐาธิราช
ประสูติรณวัน ๒ ๖ ๘ ค่ำ ปีมะแมชวศก
จุลศักราช ๑๒๕๐ ขึ้นพระชนม์ป็น
- ๒ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าหญิงอัปสรวิมล

ประสูติรัตนวัน ๕ ๖ คำ บิณฑุเอกศก จุล
ศักราช ๑๒๕๑

๓ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงทิพยาลังการ
ประสูติรัตนวัน ๗ ๘ คำ บิณฑุโทศก จุล
ศักราช ๑๒๕๒

พระยาอภัยนัทรักษา (ติศ) ได้เป็นขรัวตา
พระเจ้าลูกเธอ ในรัชกาลที่ ๑๐ พระองค์ พระ
เจ้าลูกเธอ ในรัชกาลที่ ๑๖ พระองค์ รวม ๑๖
พระองค์ด้วยกัน ยังไม่ปรากฏว่าข้าราชการคนใด
ได้เป็นขรัวตาพระเจ้าลูกเธอมากถึงเท่านี้

ที่บ้านพระยาอภัยนัทรักษาที่ริมถนน
เจริญกรุงนี้ พระยาอภัยนัทรักษาได้เล่าว่า
ขรัวตาได้ปลงใจถวายแก่กรมหลวงดำรงราชานุภาพ
แต่ยังทรงพระเยาว์ ได้แสดงเจตนาอันนี้ให้วงษ์
ญาติทั้งหลายทราบทั่วกัน เพราะฉะนั้นท่านเรือน
แห่งนี้ จึงเป็นมรดกตกอยู่แก่กรมหลวงดำรงราช
านุภาพ ได้ทรงปกครองตั้งแต่พระยาอภัยนัทรักษา
มาถึงอนิจกรมมา

เรือนสี่ชั้นซึ่งเรียกว่าหอสูงหลังนี้ พระยาอภัยน-
 ทริกามาตย์ได้สร้างไว้ ได้อยู่แต่ได้ ถึงอนิจกรรม
 ในห้องชั้น ๓ ในหอนี้ เมื่อกรมหลวงดำรงราชา
 นุภาพยังทรงพระเยาว์ เวลาพระยาอภัยนทริกามาตย์
 รับเสด็จออกมาบ้าน ก็ได้มาบรรทมอยู่กับพระยา
 อภัยนทริกามาตย์ ในห้องชั้น ๓ นั้น แลได้เสด็จ
 อยู่ที่หอสูงนี้ตั้งแต่ออกวังมาจนทำทำหนักใหม่ เมื่อ
 รือตอนเปลี่ยนแปลงเรือนเก่าทำเป็นตึก แลเปลี่ยนภูมิ
 แดนที่ตามควรแก่ความต้องการภายหลัง ก็หาได้ทรง
 แก่ ไซ้รือตอนหอสูงนี้แต่อย่างใดไม่ จดให้เป็นที่ไว้
 อัญเชิญพระยาอภัยนทริกามาตย์ อัญเชิญท้าวขรรค์ชัย
 แลงษ์ตระกูลของท่านทั้ง ๒ นั้น ด้วยทรงเคารพ
 แลรักถึงคุณประการของคุณตาคุณยาย ที่ท่าน
 ได้มีน้ำใจรักใคร่ ท่านบำรุงแต่ยังทรงพระเยาว์มา
 จนตลอดชีวิตของท่านทั้ง ๒ นั้น

